

9.10.2020

Maa- ja metsätalousministeriö

Lausuntopyyntö koskien luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ruokahallinnon tietovarannosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Valtiovarainministeriön lausunto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa viitteen mukaisesta hallituksen esityksen luonnoksesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki, jolla kumottaisiin nykyinen tietojärjestelmälaki. Rekisterien lisäksi soveltamisalaan kuuluisivat muut hallinnon tehtäviin liittyvät tietoaaineistot. Esityksessä huomioidaan myös 1.1.2020 voimaantullut laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019), jatkossa *tiedonhallintalaki*. Valtiovarainministeriön lausunto kohdistuu esityksessä erityisesti asioihin, jotka ovat merkityksellisiä tiedonhallintalain näkökulmasta.

Valtiovarainministeriö voi tarvittaessa keskustella maa- ja metsätalousministeriön kanssa tiedonhallintalakia koskevista kysymyksistä esityksen jatkovalmistelun aikana.

Laki ruokahallinnon tietovarannosta

Yleisesti ottaen valtiovarainministeriö pitää ehdotettavana olevaa lakiesitystä kannatettavana sen tavoitellessa rekisterinpitoon liittyvien vastuiden selkeyttämistä, käyttöoikeuksien varmistamista sekä päällekkäisyyksien poistamista yleislainsäädäntöön nähden.

Lakiluonnoksessa on kuvattu rekisterinpidon vastuiden jakamista eri toimijoiden kesken. Tietojärjestelmälain mukainen rekisterinpitotehtävä keskittyy Ruokavirastolle, mutta todellisuudessa ruokahallinnon tehtäväkokonaisuus on jaettu Ruokaviraston, ely-keskusten, aluehallintovirastojen ja kunnan viranomaisten kesken. Esityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista, että kyseiset tahot säädettäisiin yhteisrekisterinpitäjiksi sekä eriteltäisiin kunkin tahon vastuut mahdollisimman selkeällä tavalla. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan yhteisrekisterinpitäjyyteen liittyvä ehdotettu sääntely jättää osittain avoimeksi tiedonhallintalakiin liittyviä vastuukysymyksiä.

Tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava lain 5 §:n 3 momentin mukainen muutosvaikutusten arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaaineistoihin ja tietojärjestelmiin. Lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Nyt ehdotetussa hallituksen esityksessä säädetään uudella tavalla tietovarannoista, joten lainsäätämismuutoksessa tulisi arvioida, miten ehdotetut muutokset vaikuttavat tiedonhallinnan sääntelyyn.

Erityisesti valtiovarainministeriö kiinnittää huomioita tiedonhallintalaissa säädettyihin vastuukysymyksiin nyt, kun kyseessä on yhteisrekisterinpitäjyys. Esimerkkinä mainittakoon ehdotetun lain 12 §:n sekä 13 §:n suhde tiedonhallintalakiin. Lain 13 §:n mukaan *Ruokavirasto vastaa tiedonhallintalain 5 §:n mukaisesta*

tietoaineistojen arkistoon siirtämistä tai tuhoamista koskevasta suunnittelusta niiden rekistereiden osalta, joita pidetään Ruokavirastosta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen maksajavirastotehtävien hoitamista varten. Epäselväksi jää, mitä tällä itse asiassa tarkoitetaan. Lain kirjauksesta on pääteltävissä, että joko Ruokavirasto suunnittelee maksajavirastojen tiedonhallintamalliin kunkin organisaation arkistointisuunnitelmat taikka vaihtoehtoisesti maksajavirastot toimisivat Ruokaviraston lukuun niille laissa säädettyjen tehtävien osalta. Pykälän perusteella jää epäselväksi myöskin se, kuka on se taho, joka päättää tietoaineistojen tuhoamisesta säilytysajan päättymisen jälkeen vai arkistoidaanko ne yleisen edun mukaiseen arkistointitarkoitukseen. Lain 12 §:ssä taas säädetään tietojen poistamisesta rekisteristä, jonka osalta lopullinen vastuutaho yhteisrekisterinpitäjien osalta olisi tarpeen tarkentaa. Valtiovarainministeriö katsoo, että yhteisrekisterinpitäjien väliset vastuukysymykset suhteessa tiedonhallintalakiin olisi syytä selkeyttää lain valmisteluvaiheessa tehtävässä muutosvaikutusten arvioinnissa.

Ehdotetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan *Ruokavirasto voi lisäksi päättää ruokahallinnon tietovarannon tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla. Lisäksi se voi tuottaa ja luovuttaa ruokahallinnon tietovarannon tiedoista tietoaineistoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 21 §:n mukaisesti.* Ehdotettu pykälä poikkeaa tiedonhallintalain sääntelystä. Tiedonhallintalain sääntely koskien tietojen luovutusta on sidottu siihen, että vastaanottavalla taholla on laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Tiedonhallintalaissa ei ole säädetty tiedonsaantioikeuksista, vaan mainittujen sähköisten luovutustapojen teknisestä toteuttamisesta ja niihin liittyvistä vaatimuksista. Tietojen luovuttamisesta päättää tiedonhallintalain mukaan se viranomainen, jonka asiakirjoihin tai tietoihin tekninen rajapinta avataan. Tältä osin valtiovarainministeriö katsoo 6 §:n 1 ja 2 momenttien olevan epäselviä keskenään. Lisäksi hallituksen esityksen sivulla 10 kuvataan tiedonhallintalain sääntelyä muun muassa teknisen käyttöyhteyden avaamisesta ja teknisten rajapintojen käytöstä. Jaksossa kuvataan myös edellytyksiä salassa pidettävien tietojen luovuttamiselle teknisen rajapinnan avulla. Tässä yhteydessä voisi olla hyvä perusteluissa kiinnittää huomiota myös tiedonhallintalain 14 §:ään, jossa säädetään edellytyksistä salassa pidettävän tiedon siirtämiselle yleisessä tietoverkossa.

Lain 4 §:n 1 momentin ehdotuksen mukaan Ruokahallinnon tietovarannon rekistereitä pidettäisiin maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa. Tältä osin lakiehdotuksessa jää epäselväksi, onko tarkoitus säätää maa- ja metsätalousministeriön ohjaustehtävistä tiedonhallintalakia täydentävästi tai poikkeavasti. Tiedonhallintalain 6 §:n 2 momentissa säädetään ministeriöiden velvollisuuksista hallinnonalansa tietovarantojen yhteentoimivuuden yleisen ohjeistuksen toteuttamisessa. Ministeriön vastuulla on julkisen hallinnon yleisen tiedonhallintakartan sisällön ylläpito omalla hallinnonalallaan. Ministeriö päivittää tiedonhallintakarttaa esimerkiksi silloin, kun lainsäädäntöä, toimintatapoja tai tietojärjestelmiä uudistetaan tietovarantoihin vaikuttavalla tavalla. Lisäksi ministeriön tehtävänä on ylläpitää yhteentoimivuuden linjauksia omalla toimialallaan. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan ehdotettu säännös on tarpeeton, mikäli ehdotettavassa laissa ei olisi tarkoitus säätää tiedonhallintalain ohjaustehtäviä täydentävästi etenkin, kun lain 2 §:ssä on tuotu esille suhde muuhun lainsäädäntöön.

Lopuksi valtiovarainministeriö kiinnittää huomioita siihen, että ehdotetun lain 2 §:n 2 momentilla suljettaisiin pois tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan säännösten soveltaminen, mikä olisi poikkeus säännöksestä tietosuoja-asetuksen mukaisiin rekisteröidyn oikeuksiin vaatia henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista, jos hän kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden tai jos hän katsoo henkilötietojen käsittelyn olevan lainvastaista. Perusteluiden mu-

kaan säännöksen katsotaan olevan yleisen edun kannalta välttämätön viranomaisille laissa säädettyjen rekisterinpitovelvollisuuksien toteuttamiseksi. Valtiovarainministeriö katsoo, että perusteluissa on varsin suppeasti perusteltu kyseistä rekisteröidyn oikeuden rajoittamista, eikä ehdotuksessa ole otettu kantaa siihen, mihin tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan alakohtaan rajoitus perustuisi.

Osastopäällikön sijaisena
lainsäädäntöneuvos

Sami Kivivasara

Erityisasiantuntija

Emilia Laitala